

EDEBİYAT İKTİDARI SALLANIYOR*

Merdiven Basamaklarını Kim Sarıyor?

"Edebiyatın Topluma Dönük Yüzü"nde gündem değişti! Medyanın edebiyat iktidarında oturan yazarlarımızın iktidarları sallanıyor sanki. Merdiven basamaklarını sarsan birileri var!

Evet, medyanın edebiyat dünyamızdan çekip ayrıcalıklı bir koltuğa oturduğu iki çok satan yazarımızın medyayla ilgili önemli sorunları çıktı! Milliyet gazetesinde Fatih Altaylı Ahmet Altan'a, Hürriyet'te Emin Çölaşan Orhan Pamuk'a karşı cepheden saldırıya geçtiler. İki köşe yazarıyla iki roman yazarı arasındaki kavgada iki yanda başka yazarlarımız da yer aldılar! Cepheler genişliyor! Edebiyat dünyasıysa, iki arada bir derede kaldı. Kimilerimiz, kitaplarının satışının yüz binlerle olduğunu duyduğumuz iki yazarımızın bedenlerinin ve ruhlarının ne kadar edebiyat dünyasına, ne kadar medya dünyasına ait olduklarını bulmaya çalışıyor (gerçi son zamanlarda bu iki dünyanın sınırları iyice birbirine karıştı ya!)... Onca gereksiz şeyin reklamının yapıldığı simge yağmuru ve tüketim çılgınlığı içinde, insanların giderek azalan satınalma güçleriyle kullanım fazlası tencere tabak, oyuncak, saç boyası, çamaşır yumuşatıcısı, kireç çözücü alacakları yerde, kitap satın almalarının hoşluğu, kitaba yönlendirilmelerinin olumluluğuyla, reklam kampanyalarıyla yönlendirildikleri bu kitapların okunup bitirildiklerinde bir serüven filmi izlemiş olmanın dışında bir tortu bırakmıyor olmasının yarattığı düş kırıklığı çarpışıyor kafaların içinde. Bu çarpışma sırasında, ne olursa olsun, iki yazarımızın da çoğullukla edebiyat dünyasına ait oldukları varsayımıyla, bizden birileri, yazarlarımızın yanında yer almayı düşünürken, edebiyat dünyamızdan bu iki yazarı arkalamaya, desteklemeye davranan kimi eleştirmenlerimizin çabası ortalığı iyice birbirine kattı! Sayfalarımızı ve kafalarımızı karıştırdı...

Her şeye karşın düşüncelerimizi söylemeliyiz. Söz konusu iki ünlü yazarımızın edebiyat dünyasından "bilboard" ve televizyon ekranlarına seçilişle seçtirilişi arasındaki ayırım, 3 Kasım seçim sonuçlarıyla denk düşen bir izleği çağrıştırıyor olsa da, ortaya çıkmış gerçekliği bizim dışımızdaki bir hazırlığın beklenen sonucu olarak değerlendirip bir kenara çekilmek yanlışır! Toplumdaki ve edebiyat iktidarına çıkan merdivendeki sallantı biz edebiyatçıları birincil dereceden ilgilendirmektedir, Konu, "Edebiyatın Topluma Dönük Yüzü"nü'nün ilk gündem maddesi olmaya hak kazanmıştır.

Virgöl Dergisi Kasım 2002 sayısı (Sayı 56)'ndaki Ümit Kıvanç imzalı, "İçlerinden Geldiği Gibi" başlıklı yazıyla tartışılması gereken yeni bir sayfa açıldı. Oysa, başka bir sayfanın satırlarında, Kaan Arslanoğlu'nun arkamıza taktığı "**değişmeyen değişmezliğin gen polisi**" ile uğraşıyorduk! Toplumcu gerçekçilik eleştirisini Marksizm'e vardırın, oradan da gen bilimi ve sosyobiyojolojiye geçen Kaan Arslanoğlu, Marksizm'in yakın çağda hesaba katmadığı genetik biliminin Marksizm'in değişme önermeleriyle çatışma noktalarını açıklıyordu. Kaan Arslanoğlu'na göre, sosyobiyojinin kurucusu O. Wilson'un tanımladığı evrimsel tarihte ("... insan, genomunda kayıtlı olan evrimsel tarihin ürünüdür"- (1), "genetik uyarlanma", tartışmaya açık bir konu olmayıp, nesnel bir yapılanma ile (çelikten bir duvar gibi sözgelimi...) değişmezliğin bekçiliği olarak anlaşılmalıdır. Adam Sanat Ekim 2002 sayısında, yaklaşık yirmibeş ayrı kaynak kullanan K.A, tam on yedi sayfa tutan yazısında, gen polisinin nasıl değişmezliğin denetçisi olarak geleceğimize sahip olduğunu kanıtlamaya çalışmaktadır. K. A., Stalin'in desteklediği, gen bilimini bir metafizik olarak tanımlayan Lisenko eleştirisinde, sosyobiyojolojiyi biyofaşizm olarak değerlendiren Nuray Pekdemir'e karşı çıkışında yerden göğe haklıdır. Ancak, gen biliminin insan davranışlarındaki yerini, sosyobiyojinin nesnel bilim olarak yaşantımızda nasıl yadsınamaz bir çığır açtığını anlatan K. A., yirmi beş ayrı kaynağı kendine dayanak yaparak bilimi ve bilinci yazgısal bir kendiliğindencilığe teslim etmeye kalkışınca işin rengi değişmektedir! Kaan Arslanoğlu kötü örnekleri kullanarak, tüm alanlarda, tümüyle tümevarıma ulaştığını sanmaktadır. K.A.'ndan önce de başka birilerinin izlediği bir yoldur bu... Stalin ve Lisenko'nun sanat ve bilim dünyasında bıraktıkları kalıtlar koz olarak öne sürülerek, ilkinde toplumcu yazının tümüne, ikincisinde evrim kuramına karşı çıkılmaktadır. K.A., yazısından öğrendiğimize göre, evrimle ilgili bir kitap (Yanılgı Gerçekliği) yazacak boyutta donanımlı olmasına karşın, bilgi birikimini değişmezliğin değişmezliğine vardırılmaktadır. K.A.'nın anlatımı, Lamarck'ın belki de çok indirgemeci bir anlayışla bilimsel temellerden uzaklaştırdığı, kolaycı bir değişime dönüştürdüğü mutasyonu tamamen yok saymaktadır, ya da böyle bir yorumu olası kılmaktadır. Konuyla ilgili deneysel çalışmalarda, genlerdeki değişimin bir sonraki kuşakta organizmadaki bir dönüşümle örtüşmemesi, özellikle sinekler üzerinde yapılmış uzun süreli çalışmalar ve diğer deneysel çabalarda sonucun umulduğu gibi çıkmaması, kısa süreli izlemelerde gözlenebilir kalıcı değişikliklerin olmaması, genotipleriyle oynanmış türlerin dirençsizliği; tüm bu olanlar, yaşam sürecinde DNA zincirlerinde oluşan çevreye uyumla ilgili iyicil değişimlerin, sonraki kuşaklara aktarılamayacağına kanıtı olarak gösterilemez! Eşeyssel hücrelerdeki bazı değişimlerin kullanılabilen yöntemlerle saptanamıyor olması da, saptanabilen kimi değişikliklerin türün bir sonraki örneğinde görüntülenemiyor olması da,

konuyla ilgili çalışmaların tamamen bittiğini, türlerin seçici dönüşümünün tamamlandığını ya da hiç olmadığını kanıtlayan bilim verileri olarak değerlendirilmemelidir. Bilim dünyasında, özellikle son yıllarda evrim, "genetik uyarlanma" konularında anlaşılabilir (!) bir tutuculuk egemendir.

Oysa ki, hiçbir bilimsel gözlem ve deneye dayanmadan, çıplak gözle bile görebileceğimiz evrenin somut gerçekliği karşımızda duruyor: Doğadaki ve insan türünün kendisindeki değişiklikler, çevresel etkenlerin, hemen bir sonraki kuşakta olmasa da türün yeni örneklerinde birçok değişikliğe yol açtığını kör gözlere sokarca bağıyor. İnsan türünün gösterdiği evrimsel gelişme, bunun en güzel örneğini oluşturmaktadır. Bilimin, insan bedeni ve benliği dışındaki evrenle ilgili çalışması nasıl bir sonsuz arayışla süreceyse, insan beden ve eşey hücresi içindeki çalışmaların da dış evrenle benzeşir bir sonsuzlukla sürebileceği unutulmamalıdır. Aslalon ve kalıcı olacak olan, devinim, arayış, sorgulama ve gelişmedir! Her buluş, her aydınlanma, geometrik bir dizilimle çok yeni bilinmezler ve karanlıklar doğursa da... Sınırlı bir alanmış gibi görülen insan bedeni ve beyni, dış evrenle karşılaştırıldığında, görelisi olsa da, kendince bir sonsuzluk içermektedir. En olmadık noktalarda aykırı açıklamalarıyla tanınmış, kuvantum mekaniğinden yararlanarak patlayan kara delikler kuramını geliştiren İngiliz kuramsal fizikçi Stephen Hawking bile bu konuda oldukça karamsar bir anlatım kullanmaktadır. "Sonlu Beyinlerimiz sonsuz bir uzayı nasıl kavrayabilir?" diyebilmektedir(2).

Evrime ve mutasyon konusu, tartışmamızın ana odağı değildi elbet. Kaçınılmazca böyle bir noktaya gelmiş oldu ve konu bir prizmadan yansıyan ışığa dönüştü. Evrim-mutasyon-genetik değişimle ilgili yeni kaynaklara ulaşabilmek amacıyla girdiğim internet sitelerinin çoğunluğunda, değişim konusunda K.A. ile benzer şeyler söyleyen evrim karşıtlarının egemen olduklarını görmek de çok ayrı ve özel bir tat kattı işe! Teknik ve iletişimi istediklerinde kullanan dünya egemenlerinin bilimin yerine teolojii ve mistisizmi geçirme çabaları çok açıktır (Küreselleşmiş liberalizmin yıkıcı üçüncü dalgası, bilim, kültür ve sanat dünyasının tutuculuğunun anlaşılabilir açıklaması...). Bu kaynaklarla yetişecek gelecek kuşakların hangi yönelimlerle araştırmacı, sorgucu olabileceklerini bilemiyoruz.

Yazımızın başlığındaki "Edebiyat İktidar"ına (hemen celallenmeyiniz, başlık da bu gen polisli sıkıcı konu için bir reklam kampanyasıydı belki!) geçmeden önce K.A. ile kaldığımız yerden biraz sürdürelim... K.A. sosyobiyojiiyi kullanarak Marksizm'in öngörülerini eleştirirken durağan bir kuramın, değişmezliğin felsefesini oluşturmaktadır. Oysa aynı sosyobiyojinin tanımladığı genlerimizde, "biyolojik anlamda özgecilik" özelliği de

taşıymaktayız. Bu özgecilik özelliği, birey insanın kendi hemcinsine yönelmiş özverisinin, kahramanlık güdülerinin de kaynağıdır. "Hamilton, 'özgecinin kendi döllerini olmasa bile, yakından akraba olduğu türdeşlerinin çoğalmasına yardım ederek genetik kalıtının yapılmasını sağlayabildiğini' öne sürer ve bu tezler için toplumsal böceklerin davranışlarını kanıt gösterir.(...) Toplumsal davranışın organik dünyadaki yaygınlığı, onun evrimsel uyarlanma uygunluğunun, böylece toplumsal davranış gösteren bireylerin döllerinin sayısını arttırdığının kanıtı olarak görülür." (3) En acımasız doğa koşullarında yaşıyan, bilinçli bir sosyallikleri, "topluma dönük yüzü" olmayan hayvan topluluklarında karşılıklı yardımlaşmanın ve dayanışmanın karşılıklı mücadelenin önüne geçebildiğini, hatta yardımlaşmanın ağır basan özellik olduğunu kanıtlayan bilimsel çalışmalar vardır. (4)

Böcek ve hayvan davranışlarında bile, genlerle taşınan, kendi toplumuna yönelik bir özgeciliğin varlığı bilim dünyasında konuşulurken, aynı genlerin, en sosyal, en toplumcu canlı olduğu bilinen insanda, en özgeci davranış sayılması gereken toplumsal yaşam biçimini değiştirmeye yönelik, daha insancıl bir sistem aramaya yönelik, evrimci, devrimci davranışları engelleyeceğini öne sürmek, hatta bu genleri gerekçe göstererek değişimden yana davranış öneren kuramların bir açmazda olduğunu söylemek, çok bilimci bir yaklaşım olmasa gerek! Daha iyi bir dünya için mücadeleye evet ama, bu mücadele, toptan bir değişim önermesine, sözcelimi bir sosyal devrime, üretim araçlarının iyeliğiyle ilgili bir noktaya varıyorsa hayır, demeye getiren K.A.'nın neden ve kimden yana olduğunu anlamaya çalışıyoruz.

K.A.'nın değişmezlik savını yaslandırığı, Marksizm eleştirisinde kullandığı çok çeşitli kaynak arasında Chomsky gibi renkli adlar da vardır. Amerikan saldırgan ideolojisinin ve küreselleşen liberalizmin yılmaz bir eleştiricisiymiş gibi görünen Chomsky, son günlerde çok konuşulan "Evrensel Dildilim" kuramında, insan zihninde doğuştan var olan bir dil ediminden söz etmektedir. Chomsky'ye göre, her insan bireyde, daha doğuştan itibaren bir "dibilgisel sistem" vardır ve bu sistemi kullanılarak dil öğrenilmektedir. Chomsky'nin, dili genlerdeki zihinsel bir varoluş parçası olarak açıklayan kuramı, aynı türden insanların neden süreç içinde ayrı ayrı dillere bölündüklerini, milyon yıllık insanlık tarihi içinde dilin neden ve nasıl değişime uğradığını, hatta konuşmanın nasıl ve neden başladığını açıklamakta yaya kalmış, tutucu, "üçüncü dalga"yla aynı dalga boyunda, skolastik bir kuramdır. Dilde dışavuran toplumsal davranışların, bireysel kazanımların, eğitimin, gelişme ve değişme çabasının, hatta adalet arayışının bile çok anlamlı olmadığını söylemek isterken mahcupluğundan olmalı, muhalif görünmektedir Chomsky... Chomsky, sıkı "muhalif"tir ama yeni bir toplumsal düzen önerimi, yaşam biçiminin yeniden düzenlenmesiyle ilgili, üretim, üleşim ilişkileri

değişikliği önermesi yoktur. Chomsky de, günümüz egemenlerinin çok sevdiği o "değişmez gen polisi" yandaşlarındandır doğal olarak...

K.A.'nın tüm alıntılarında öne sürdüğü görüş, Chomsky ve benzer bilim adamlarının savlarıyla örtüşerek ya da ona paralel bir izlekte yürüyerek sonuçta Platon'un değişmez "idea" tanımına vardırılabılır. Bizim içimizde de dışımızda da hiç değişmeyen, her şeye egemen bir ruh, bir düşünce vardır ve her şey o ruh tarafından yönlendirilmektedir! Evrenin ve insanın değişmeyecek gerçekliği budur! Bir tümevarım da biz yapmış olalım burada...

İnsanlık, büyük bir çember çizdikten sonra binlerce yıl öncesinin felsefesine dönerek büyük bir aşama göstermiştir!

Bizce, genlerle taşınan özelliklerin kuşaktan kuşağa nasıl değiştiğiyle ya da değişeceğiyle ilgili tartışma, adaletsizliklerin ve kötülüklerin doruğa ulaştığı bir dünyada, bir noktadan sonra çok da önemli değildir. Pardon, K.A.'na kalırsa çok önemlidir! ("Oysaki genetiğin ve sosyobiolojinin son yıllarda bize öğrettikleri gerçek yaşamda görülenlere uygundur. Marksizmin önermelerine uygun değildir. İnsanın özlenen daha üstün bir topluma ulaşabilmesi büyük olasılıkla genetik bir değişime bağlıdır." K. A. -5) Onun kuramına göre insan toplumunda ileriye dönük bir değişiklik, sözgelimi bir sosyal devrim yapılmak isteniyorsa, birilerinin çok ivedi olarak eşey hücrelerimizi alıp genlerimize devrimci kromozomlar yerleştirmeleri gerekmektedir! Bu önlem zamanında alınmamış olduğu için, tarihte yaşanıp bittiğini, hatta belki bizi etkileyip davranışlarımızı değiştirdiğini sandığımız 1789 Fransız Devrimi'nden sonra burjuvazinin iktidar olması, Amerikan iç savaşından sonra beyazların zencilerle birlikte yaşamayı kabul etmesi, köleliğin büyük ölçüde bu savaştan sonra kaldırılması birer büyük yanılsamadır. Ya da tüm bunlar sanal veya geçici değişikliklerdir. Gen polisi, nasıl 1917 Sovyet Devrimi'nin ardına düşüp genlerde istenen değişiklikleri yapmamış bir ideolojiyi yerle bir ettiyse, çok geçmeden, J. J. Russoular'ın, A. Lincolnler'in de yakasına yapışacak, gereğini yerine getirecektir! Hatta, yedi yüz yılı aşkın bir süre sultanlara, padişahlara, halifelere secde eden, kulluk yaşamına uygun davranarak genlerindeki gereğini yerine getiren Anadolu insanını ayaklandırıp birer özgür birey yapmaya kalkışmış Mustafa Kemal'in de nasıl yanılmış olduğunu kanıtlayacaktır! (Pardon, bu konuda gen polisinden çok önce Batılı dostlarımızla yerli politika-sanat-edebiyat kahramanlarımız ve edebiyatımızın iktidar sahipleri çoktan davranmışlardır!)

Evet sevgili K.A., bence sorunumuz, toplumdaki bir değişimin genlerle taşınan özelliklerimiz değişmeden olanaklı olup olmadığını tartışmak, ya da toplumdaki bir

değişimden sonra bu değişimin kaç kuşak sonra "genetik uyarlanma" ile kabul göreceği, bu kabulün hızlandırılabilmesi için genlerle bir oynamanın gerekli olup olmadığı değil... Tartışmamız gereken şey, aslında bir değişimin gerekli olup olmadığıdır! Gönlümüz ne yanda K.A.? Yahut da aynı soruyu 1917 Ekim'inde Lenin'e sormalıydı; "Ne Yapmalı?"... Lenin'in yanıtını ve yanlısını biliyoruz sanki... Rus toplumunun gen yapısını incelemek ya da değiştirmek yerine çarları iktidardan indirmeye, sınıfsız topluma ulaşmak için bir sınıf iktidarı kurmaya kalktı! Kaan Arslanoğlu'na göre bu, kötü bir "test" idi (adı geçen yazıdan)...

Sorunu günümüz koşullarını 1917 Ekim'ine taşıyıp çözmeye kalkışmak nasıl yanlışa, insan türünün daha iyi koşullarda yaşamasını sağlayacak toplumcu atılımların karşısına bilimsel olduğunu savlayan bazı durağan duvarları dikmeye kalkmak da aynı derecede yanlıştır. Sosyobiyojiyle ilgili tüm çalışmalar, tüm deneysel gösteriler, insan genetiğinde, insanın biyolojik yapısında, toplumdaki bir toplu değişime karşı yapıların varlığını kör gözün gözüne gösterirce gösterse bile, işte tam da burada insancıl bir ikilem karşımıza dikilecektir! Durup izlemek, ya da değiştirmek için davranmak... Bedendeki yapısal bulgular değişim karşıtı bir durumu kanıtlıyor olsa da, o durumda bile, insancıl görev, topluma yönelik davranışımızla biyolojik koşulları aşabilmenin yollarını aramak olmalıdır. İndirgemeci önyargılardan kurtularak, toplumla, kendi dışımızdaki insanla, geleceğe yönelik yaratıcı ilişkiler kurmanın yollarını aramak zorundayız.

Evrimin bizzat kendisi, sosyobiyojik tartışmalarda kuşaklar arasındaki iyicil (Kötücül olanlara en iyi örnek kanserdir. Kanser, DNA yapısındaki bozukluktan kaynaklanan bir hastalık olarak ortaya çıkmaktadır) değişimlerin olamayacağını savlayan sözde bilimsel önermelerin tam karşısında durmaktadır!

Ben kendi adıma, genlerimdeki DNA şifresinin dizilimini çok da merak etmiyorum doğrusu! Ondan önce, yaşadığımız evrenin bilinmezlerinden ve içinde bulunduğumuz toplumdaki insanlık karşıtı uygulamalardan rahatsızım! Bir insan, bir sanatçı, bir edebiyatçı olarak birikimimi, bilincimi, yeteneğimi, karanlıkların aydınlatılmasında, ezilen, aşağılanan, aldatılan, sömürülen, bombalanan, parçalara ayrılan, kana bulanmış insanların kurtuluşundan yana kullanmak istiyorum. Benzer şekilde düşünen insanların çabalarına katılarak bir şeyleri değiştirebilmeyi, daha çok insanın insanca yaşama olanağına kavuşturabilmeyi, sanata, edebiyata ilgili kılmayı, hastalıklardan, çıkarıcı ve kulca davranışlardan, sorgusuz kabullenişlerden, bilinir bilinmez egemenlere yakararak yok oluşlardan arındırabilmeyi arzuluyorum. Önceliğimiz bu olmalıdır bence...

Toplumdaki bir değişimden yana olmayanlar genelde iktidar iyeliğini elinde bulunduranlardır. K.A., ne kadar değişmezliğin değişmezliğini kanıtlamaya çalışırsa çalışsın oturduğu yer bir iktidar koltuğu değil... Ne kitapları yüz binlerle satıyor, ne de "billboard"larda, televizyon ekranlarında gülümseyen yüzünü görüyor, kardaki izlerine, yataktaki aldatmalarına tanık olabiliyoruz. Edebiyat iktidarında başkaları var ve o başkalarının medyayla başı dertte. Burda bir durup düşünüyöruz önce. Hani, son günlerde, tüketim toplumuzun çok sevdiği, çok kullanılan bir deyim var; "Reklamın iyisi kötüsü olmaz!" Bu tartışma, atışma bir oyun olabilir mi? Öyle ya, gündeme çıkmak, gündemde kalmak isteyen kimi medya sanatçıları, " cinsel taciz!", yapay evlenmeler, boşanmalar, sahnede kavgalarla ekranları, gazete sayfalarını kaplamayı başarmıyorlar mı?... Hayır! İki çok satan yazarımıza, edebiyatçımıza da böylesi bir yakıştırmayı uygun bulmuyoruz. Ayrıca, dünya ve toplum bunca ahlaksızla, namussuzla dolup taşarken bir yazara yumurta atılmasını da şiddetle kınıyoruz. Evrendeki her şeyi bilen, her konuda sonsuz bilgi donanımları (!) olan medya köşe yazarlarımızın kullandıkları dili, tavırları da yakışsız, çirkin ve saldırgan buluyoruz, protesto ediyoruz.. Daha sağtörel, daha yumuşak davranabilirlerdi. Sözelimi, Emin Çölaşan, eskiden yaptığı gibi Orhan Pamuk'u "anlayamıyorum" ya da "okuyamıyorum" diyerek eleştirebilir ve edebi alt yapısını itiraf edebilirdi...

Medyadan yazarlarımıza yöneltilen çirkin davranışları ele alınca, söz ister istemez yazarlarımızın medyaya karşı tutumuna gelecektir. Kendilerine görünme, konuşma olanağı tanındığında, bir edebiyatçıdan, yazardan çok bir kahraman, bir aktrist gibi davranan yazarlarımız o silahı kullanmakla başkalarının da aynı silahla kendilerini vurmaya kalkmaları karşısında durumu kabullenmek zorundadırlar! Tam sekiz yıl önce televizyon karecamlarını bir edebiyat tartışmasına yöneltip on yıllarca, en ağır koşullarda insancıl görevlerini yapmış bir edebiyat kuşağını vurup devirmeye yöneltmemiş midir sevgili Orhan Pamuk? "*Ali gitti, Veli geldi (.....) dilinde yazan birazcık cumhuriyetçi, birazcık öztürkçeci yazarlar...*" (6)

Ahmet Altan birçok konuşmasında, tarihimizle ilgili kendince açıklamalarda bulunmamış, bir edebiyatçıdan çok bir tarih bilimci, bir sosyolog gibi davranmamış mıdır? Tarihi yeniden yazmaya kalkışıp, kurguyla tarih yıkımını birbirine karıştırıp 31 Mart ayaklanmasını bir devrimci atılım, bir halk hareketi, bastıran güçleri de halk karşıtı baskıcılar olarak tanıtmamış mıdır? Yani köşe yazarlarının kendine yaptığını o da başka alanlarda yaparak aynı yanlış paylaşmamış mıdır?

Keşke şu "Kar" ı yazmasaydı Orhan Pamuk... Memleketim Kars'ı kendi düş-kitap dünyasının bir parçası gibi anlatırken insanları, inançları birer dolgu malzemesi, değersiz birer

nesne gibi kendince kullanmasaydı. Kars'ta olmayan çınarların, kestanelerin, ığdelerin altında gezmeseydi. Köylümüzün ayağına giydiği Cizlaved marka lastiği spor ayakkabısı olarak tanıtmasaydı. Çok zengin ve çok boyutlu bir kültüre sahip, kadının, erkeğiyle birlikte yaşamı paylaştığında var olabildiği Kars'ı, türban takamadığı için intihar edenlerle, çıkar için politik doğrultu değiştirenlerle doldurmasaydı. Birilerine yaranacağım derken, kendi yazın özgürlüğünü, özgünlüğünü örselemeseydi. Severe okuduğum bir yazardı O. Pamuk. Kar'la birlikte kendi yazınının üstüne de kar yağdırmış oldu.

Gelelim yazımızın başlığına; "Edebiyat İktidarı Sallanıyor"... Kanımızca, O. Pamuk'la Ahmet Altan'ın oturdukları o iktidar kerevetindeki yerlerinden düşürebilmek için yukarı çıkarken kullandıkları merdiveni basamaklarını silkeleyen Fatih Altaylı ile Emin Çölaşan'dan çok iki medyatik yazarımızı arkalamaya çalışan Ümit Kıvanç'tır!

Ümit Kıvanç'a göre, Orhan Pamuk ve Ahmet Altan, medyadaki yerlerine kendileri hak ederek gelmişlerdir. "Ancak medya onları konu etmek zorunda kalmaktadır. Çünkü kitaplarıyla- bakın burası hayati, onun için tekrarlayalım: Kitaplarıyla- edindikleri konum, onların gazete-TV haberlerinin konusu haline gelmesini zorunlu kılmaktadır. (...) 'Medyatik âlemde yaşamak', reklam amacıyla medyadan yararlanmak çok farklı bir durum. Mesela, yeni kitapları çıkmadan bir hafta önce Orhan Pamuk Ayşe Hatun Önal'la Laila'da, Ahmet Altan da Demet şener'le Reine'da görünselerdi, o, medyatik âlemde yaşamak olurdu." (7) Evet evet, Ümit Kıvanç, burası çok "hayati", çünkü O. Pamuk'la A. Altan'ı televizyon ekranlarına çıkaran, kitaplarından çok kitaplarının içeriğiyle onların medyaya, medyanın onlara yakın tavırlarıdır! Kitapları çıkmadan bir hafta önce Demet şener'le Ayşe Hatun Önal'la o ünlü yerlerde görünmeseler de, daha ne yazdıklarını kimse bilmeden, yazdıklarıyla bir başarı kazanmadan önce de televizyon ekranlarında "arz-ı endam" eylemektedirler (Ümit Kıvanç'ın dili bana da bulaştı sanırım, özür dileyerek...). Her iktidarın ayrı bir görüntüsü olacak elbet medyada... Yazarlarımızın futbolcular gibi mankenlerle boy göstermesi pek yakışık almazdı!

"Peki başka ne gibi ortak yönleri var iki yazarın?" diye soruyor Ü. Kıvanç ve yanıtlıyor... Yanıtı, kendince, aynı zamanda medyadan kendilerine yönelmiş eleştirilerin de nedenidir! *"Lağı hiç uzatmadan söyleyeyim: İki de muhalif, ikisi de eleştiren insanlar. Türkiye'deki gerek trajikomik siyasi düzenin memlekette yaşayan insanların çoğunluğuna mutluluk getirmediğini düşünen, bu topraklar üzerinde çok daha insanca bir hayatın mümkün olduğuna inanan kişiler."* İki yazarımızın da sizin anlattığınız insanlar olduğunu sanmıyoruz Ümit Kıvanç... Onların mahalifliği, insalarımızı mutsuz kılan toplumsal yapıyla, üretim, üleşim ilişkileriyle ilişkili değildir. İnsanımızın içinde bulunduğu sorunlar onları biraz

ilgilendirmiş olsaydı, onları medya ekranlarına çıkararak kitaplarında o sorunlardan küçücük bir imge, bir esinti olsun görebilme şansına sahip olurduk. Cinsel yerlerimizi gıdıklayan "Aldatma"lar, dinci politikaya kapılanmış sanal Kars aydınlarının romanlarını yazacaklarına, başka şekilde aldatılan, kültüründen, toprağından, köklerinden koparılan, eğitimden, sağlıktan, birey olarak gelişmekten uzak tutulan, varoşlardaki yapıların uçları açıkta bırakılmış demir çubuk uçlarında simgelenmiş çapul saldırganlığına özendirilen, başını kapatıp erkeğin gerisine sığınınca kadınlık görevini yaptığını sananların bir yanılığında olduklarını duyumsatarak yazarlardı...

O zaman da ekrana çıkabilirler miydi? Orasını biz bilemeyiz sayın Ü. Kıvanç! Bildiğimiz, iyi kullanılacak edebiyatın toplumsal bir değişimin en büyük alt yapısını oluşturabileceği, aynı zamanda toplumsal bir iyileşme yöntemi olacağıdır. Ancak edebiyatla herkes kendi diliyle donanabilir, kendi ruh hekimi olabilir (Bazı ruh hekimleriyle ufak anlaşmazlıklarımız olsa da...).

Ne 31 Mart'ı, gericiliği alkışlamakla, ne magazinsel "aldatmak"la, ne de Türkiye'de Cumhuriyet'le birlikte kültürün bir kesintiye uğramış olduğunu öne sürerek Osmanlı ağırlıklı bir anlayışla karanlığı çağrıştıran iletiler vermekle edebiyatın toplum ve birey yararına kullanıldığını, toplum ve dünyadaki olumsuzluklara karşı bir muhalefet yapılmış olduğunu sanmıyoruz Ü. Kıvanç... Muhalefet olduğunu savladığınız o anlayış, aslını sorarsanız, 1950'den bu yana, 27 Mayıs'ın hemen sonrası dışında zaten hep iktidar koltuğundaydı. Edebiyat dünyasında bile... 57. Hükümet döneminde, Milli Eğitim Bakanlığı'nın liselerde Divan Edebiyatı'na ayrılan payı azaltma kararına karşı edebiyat dünyamızdan yükselen haykırıları duymadınız sanırım...

Yazarlarımızın muhaliflikleri konusunda değişik görüşler vardır! Orhan Pamuk işin uzmanı olduğunu savlayan birilerince hiç de muhalif bulunmamakta, hatta muhalif olmadığı için edebiyatın doğrusunu yaptığı savlanmaktadır *"Pamuk'un romanlarında katil de maktul de haklıdır;(.....) Onun metninde, bir roman kişinin 'bu alemin anlamı ne?' sorusuna Tanrı'nın verdiği yanıt bile belirsizlik taşır; Tanrı'nın Sır mı ya da Sev mi dediği anlaşılmaz."* (8)

Aslında, iki yazarımızın da bazı şeylere muhalif oldukları doğrudur. Onlar, Batı'nın *"Şarkiyatçı"* yaklaşımıyla bize bakışına uygun, bu *"Şarkiyatçı"* politikalara ters düşen şeylere muhalif davranırlar! Muhalefet ettikleri her şeyde Batının da muhalefeti, kokusu, parmağı mutlak vardır. Hani şu yurt dışı ödülleri de var ya, Batı'da... Sonra, çeviriler falan filan... Her iki yazarımızı da Aydınlanmacı özünü yitirmiş birer Tanzimatçı yazar olarak

değerlendirmemizde sakınca yoktur. Tanzimatçılar'ın onlarda bulunmayan Aydınlanmacılık'larını Tanzimatçılar'a teslim ederek! O. Pamuk, özellikle "Benim Adım Kırmızı" romanıyla ilgili söyleşilerde, Cumhuriyet döneminin ilk yıllarındaki kültür politikasını, toplumun kültür gelişimini kesintiye uğratmakla eleştirmektedir. Ahmet Altan da gerek 31 Mart Olayı ile ilgili yorumlarında, gerekse çeşitli açıklamalarında aynı paralelde bir politika izlemektedir.

O. Pamuk'la A. Altan'ın Ü. Kıvanç tarafından muhalif olduğu savlanan kültür-sanat-edebiyat poetikaları, toplumumuzu tam dokuz yüz yıl bir kültür karanlığına uğratmış, dilinden bile yoksun kılmış politikalarla örtüşür. Batılı Descart'tan tam beş yüz yıl önce, 1070 yılında "Kişi aklıyla yükselir, bilgiyle büyür" diyebilen Yusuf Has Hacip'in Kutadgu Bilig'ini, 1072 yılında Türkçe'nin hiç de Arapça'dan aşağı bir dil olmadığını kanıtlamaya çalışan Kâşgarlı Mahmut'un Divanü Lügat-it Türk'ünü yok sayarak halkını kendi dilinden, kültüründen uzak tutmuş Osmanlı derebeyliğiyle başlamıştır yanlışlar. Akıl ve bilim yerine dogma önde tutulmuş, Arap ve İran kültürü saraylarda kendi kültürümüzümüz gibi yuvalanmışlardır. Arkasından Batı'nın *Şarkiyatçı* politikalarına kapılmışızdır. O. Pamuk'la A. Altan örneğinde olduğu gibi...

K. Arslanoğlu'nun değişmezlik karşıtı olarak tanık tuttuğu Chomsky'de çok sevmektedir Osmanlı dönemi uygulamalarını... Sözelimi, "*Gelecekte Avrupa bir bölgeler federasyonu haline gelecektir. Bunu Osmanlı İmparatorluğu'na da benzetmek mümkün(...)*"(9) demektedir.

Evet, edebiyat iktidarı sallanıyor. Merdiveni kim sarsıyor acaba?

1. O. Wilson, *Anan, Jean- Pierre Changeux, Etiğin Doğal Kökenleri*, s.17)
2. Stephen Hawking, *Ceviz Kabuğundaki Evren*, anan Fatma Oran, *Cumhuriyet Kitap Eki*, 7 Kasım 2002).
3. Anan, Özge Yenier Duman, Erol Göka, *Gen Polisi Etik Kodlamamızı Denetliyor*, *Virgül*, Mayıs 2002, Sayı 51)
4. Kaynak: Pyotr Kropotkin, *Karşılıklı Yardımlaşma*, Kaos Yayınları Mart 2001
5. K. Arslanoğlu, *Toplumcu Gerçekdışıcılık*, *Adam Sanat*, Temmuz 2002)
6. Orhan Pamuk, *Kırmızı Koltuk*, *İnterstar Televizyonu*, 23. 10. 1994, Anan Y. Ecevit, *Türk Romanında Postmodernist Açılımlar*, İletişim Yay. 2001, s. 91
7. Ümit Kıvanç, *İçlerinden geldiği gibi*, *Virgül*, Kasım 2002, Sayı 56)
8. Yıldız Ecevit, *Türk Romanında Postmodernist Açılımlar*, s. 165)
9. Chomsky, 15 Şubat 2002 *Cumhuriyet Gazetesi*

*Bu metin *Edebiyat Eleştiri Dergisi* 'nde 2004 yazı içerisinde yayınlanmıştır.

